

Ніколас Бленфорд

РОЗВИТОК ХЕЗБОЛЛИ:

від ліванського ополчення
до регіонального гравця

Ніколас Бленфорд

**РОЗВИТОК ХЕЗБОЛЛИ:
ВІД ЛІВАНСЬКОГО ОПОЛЧЕННЯ ДО РЕГІОНАЛЬНОГО ГРАВЦЯ**

Перекладено за виданням:

Nicholas Blanford. Hezbollah's Evolution: From Lebanese Militia to Regional Player

Washington, D. C.: The Middle East Institute, 2017

Переклав з англійської Осип Леміш

Зміст

СТИСЛИЙ ВИКЛАД.....	4
КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ.....	5
ЧАСТИНА 1: ЛІДЕРИ, РУШІЙНІ СИЛИ ТА ВПЛИВИ.....	6
Зовнішні впливи.....	6
Ідеологія.....	6
Фінансування.....	8
Тренування та набір нових бійців.....	9
Роль та рушійні сили в Лівані.....	11
Нова роль та майбутнє в Сирії.....	13
Роль в Іраці та Ємені.....	16
Ризик зіткнення з Ізраїлем.....	17
Вплив на державну стабільність в Лівані, Сирії, Іраці та Ємені.....	18
Вплив на регіональну безпеку.....	19
Сприяння появі інших збройних недержавних формувань.....	20
Роль в роздмухуванні шійто-сунітських чвар і насильницького екстремізму.....	20
ЧАСТИНА 2: ПРОТИДІЯ ЦЬОМУ НАСИЛЬНИЦЬКОМУ МІЖНАРОДНОМУ РУХОВІ: РЕАГУВАННЯ І ПЛАНИ.....	22
Яким чином зовнішній вплив з боку Ірану на Хезболлу може бути послаблений або набути менш деструктивного характеру?.....	22
Що можна зробити для зменшення впливу чи протидії відозвам і електронним повідомленням Хезболли в Лівані та за його межами?.....	23
Яких заходів можна вжити задля контролю над фінансовими надходженнями і ресурсами організації та за її доступом до зброї?.....	23
Які є слабкі місця процесу вербування до Хезболли і як можна йому завадити?.....	26
За якого розвитку подій Хезболла може вийти з Сирії та не втручатися в Іраці та в Ємені?.....	26
За якого розвитку подій присутність Хезболли в регіоні розшириться?.....	27
Яким буде майбутнє Хезболли в Лівані?.....	28
Виклики прийдешнього.....	30

СТИСЛИЙ ВИКЛАД

Зародившись як революційне шиїтське ополчення, Хезболла сьогодні має переважаючий політичний та воєнний вплив у Лівані. До неї входять десятки тисяч тренуваних бійців і вона має безліч новітніх озброєнь. Втручання в Сирії на боці Башара аль-Асада розширило її вплив та межу досяжності в регіоні. В міру того, як війна в Сирії добігає кінця, може підвищуватися ризик війни між Хезболлою та Ізраїлем, особливо з приводу майбутнього Голанських висот. Однак взаємне стримування між ними все ж таки сильне. США шукають стратегії зменшення впливу іранського представника в Лівані, проте у зв'язку з глибоким проникненням організації до політичного, економічного й соціального середовищ Лівану, реалістична можливість ззовні послабити Хезболлу чи змусити її зректись військового крила є мінімальною.

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

- Хезболла керується трьома ідеологічними аспектами: встановлення ісламської державної влади в Лівані (це залишається мрією, але не дійсним політичним завданням), спротив існуванню Ізраїля та слідування доктрини Ісламської Республіки велоят-е факіх.
- Протягом останнього десятиліття Хезболла збільшила свою роль в Лівані та в регіоні й відстоює «пріоритет спротиву» Ізраїлю та Заходу. Набувши досвіду та вмінь у Сирії, Хезболла тепер становить значиму загрозу для Ізраїля.
- Майбутня роль Хезболли в Сирії передбачається такою: Хезболла ймовірно залишатиметься бойовою силою в поточному конфлікті, проте в дальшому буде або навчати сирійську армію, або повністю повернеться до своїх баз у Лівані.
- Незважаючи на воєнну доблесть та вплив у Лівані, Хезболла має справу з внутрішніми викликами, як-от потенційний брак грошей та ріст корупції в самій організації.
- Хезболла глибоко вбудована в соціально-економічну структуру Лівану. Спроби послабити Хезболлу ззовні можуть спричинити небезпечну дестабілізацію ліванської держави.

ЧАСТИНА 1: ЛІДЕРИ, РУШІЙНІ СИЛИ ТА ВПЛИВИ

Зовнішні впливи

Основним зовнішнім покровителем Хезболли є Ісламська Республіка Іран. Ісламська революція в Ірані 1979 та ізраїльське вторгнення до Лівану три роки по тому підштовхнули до співпраці Тегеран і ліванських шіїтських активістів, котрі слідували вченню аятолли Рухолли Хомейні. Корпус стражів Ісламської революції (КСІР) прибув до Лівану й допоміг створити антиізраїльський рух опору, який став Хезболлою. Іран забезпечує Хезболлі фінансування й постачання зброї, а також стратегічне керівництво. І в той же час, нерідко доручає тактичні реалізації своєму ліванському союзнику.

Другим зовнішнім чинником впливу на Хезболлу є Сирія, хоча за останні 17 років їхні відносини зазнали суттєвих змін. Хафез аль-Асад, колишній президент Сирії, розглядав Хезболлу як щось трохи більше, ніж практичний засіб тиску на Ізраїль на півдні Лівану під час мінливих мирних переговорів на Близькому Сході в 1990х. Башар аль-Асад, що прийшов на зміну своєму батькові в липні 2000, мав тепліші відносини з Хезболлою і дозволив партії досягти більшого впливу в Лівані. Крім того, Сирія вперше стала важливим джерелом озброєнь для Хезболли. Воєнне втручання Хезболли в Сирію починаючи з 2012 з метою підтримки влади Асада проти збройної опозиції затвердило партнерські відносини ліванської партії з Дамаском, істотно змінивши ту другорядну роль, яку Хезболла відігравала за правління Хафеза аль-Асада.

Ідеологія

Хезболла – бойова джигадистська ісламістська організація, що дотримується трьох основних поглядів. Першим з яких є встановлення

ісламської держави в Лівані, до чого Хезболла закликала в своєму «відкритому листі» – маніфесті, випущеному в лютому 1985. Однак лідери організації усвідомлюють, що плюралістична природа Лівану не дозволяє зробити це в найближчому майбутньому, тож завжди заявляють, що партія не нав'язуватиме країні таку форму правління. Другим є ведення джигаду. Це включає «великий джигад», що являє собою щоденну духовну боротьбу всередині людської душі за подолання пороків і бажання людини досягти божественних знань, духовної гармонії, любові. Здійснення «великого джигаду» прокладає шлях до «малого джигаду», що поділяється на «наступальний» та «оборонний» джигад. Перший з яких дозволяє мусульманам вторгтися до інших країн та підкоряти їхніх громадян, виправдовуючись тим, що іслам – єдина правильна релігія. «Оборонний джигад», як можна здогадатися з назви, зобов'язує мусульман захищати свою батьківщину і народ від зовнішньої агресії. Спротив Хезболли ізраїльській окупації південної частини Лівану в 1980х і 1990х та її теперішнє ставлення до єврейської держави пояснюється «оборонним джигадом». Третім поглядом є прихильність до *велоат-е факіх*, тобто правління законознавця. Це модель керівництва для ісламської держави, яку сформулював Хомейні. В шійїзмі досвідчені клірики, звані *марджя ат-таклід*, що означає приклад для наслідування, дають поради мусульманам щодо правильного слідування ісламським ученням, проте відмовляються від участі в політиці. Концепція *велоат-е факіх* натомість наголошує, що обране найвище джерело релігійних знань має відповідати не тільки за керівництво ісламською поведінкою, але й загалом за формування політики для нації.

Хомейні вважав: «Якщо ти усвідомлюєш сутність релігії в нашій ісламській культурі, то ясно побачиш, що немає різниці між релігійним та політичним керівництвом. Ба більше, стане очевидним те, що політична боротьба є невід'ємною частиною релігійного обов'язку. Очолити цю політичну боротьбу та спрямувати її в належному напрямку є частиною функціональної відповідальності релігійних лідерів».

Хоча велят-е факіх нині втілена аятоллою Алі Хоменеї, верховним лідером Ірану, його влада поширюється на всіх мусульман, що дотримуються цієї доктрини, в тому числі й на Хезболлу. Для Хезболли ця доктрина є партійним наглядом, чий знання ісламу неперевершені й чийм рішенням слід коритися. Фактично, велят-е факіх визначатиме стратегію (наприклад спротив ізраїльській окупації півдня Лівану) допоки Хезболла не визначиться з тактикою досягнення стратегічної цілі.

Фінансування

Іран є основним зовнішнім спонсором Хезболли. Цей давно зрозумілий факт уперше підтвердив генеральний секретар організації Хасан Насралла в червні 2016. «Ми не приховуємо того, що бюджет Хезболли, її доходи та видатки, все що вона їсть і п'є, її зброя та ракети, походить з Ісламської Республіки Іран» – він виголосив у промові.

Оцінки іранського фінансування Хезболли сильно різняться: 50 мільйонів доларів на рік; 100 мільйонів щороку; 200 мільйонів щороку; 60 мільйонів щомісяця (із додатковими 40 мільйонами доларів щомісяця, які Хезболла отримує із власних світових джерел доходів). Зважаючи на зниження після 2014 цін на нафту та великі власні джерела доходів, внесок Тегерану до скарбниці Хезболли може бути мінімальним із можливих оцінок.

Хезболла давно урізноманітнила свої джерела доходів таким чином, щоб не покладатися повністю на Тегеран. Організація користується можливостями ліванської діаспори, особливо в Африці та в Південній Америці, створюючи як законні, так і незаконні комерційні справи, а разом отримує ісламські благочинні внески, що зветься *закат* і *хамс*, від своїх прихильників. Опора Хезболли на власні світові джерела доходів стабільно зростає, особливо протягом останніх років, завдяки зниженню цін на нафту і введенню проти Ірану санкцій, що мали негативний вплив на іранську економіку й призвели до скорочення щорічних виплат. Попри те, що в 2015 був прийнятий Спільний всеосяжний план дій, суттєвого збільшення фінансування Хезболли з боку

Ірану не було. До того ж, останніми роками США обмежили можливості для фінансування Хезболли шляхом накладання санкцій на осіб і суб'єктів, що мають бодай якісь фінансові зв'язки з партією.

Тренування та набір нових бійців

Хезболла прагне бути чимось більшим, ніж просто політична партія чи військова організація. З моменту своєї появи на початку 1980х, Хезболла прагнула створити «культуру спротиву» серед шийтської спільноти Лівану – самодостатній спосіб мислення й поведінки поколінь, що містить у собі поняття спротиву та стійкості проти хижацького Ізраїля й амбіцій Заходу на Близькому Сході.

Молоді шіїти зростають у середовищі шанування Хезболли та в оточенні партійних прапорів, банерів і зображень мучеників на сусідніх стінах. Дітей з п'яти- або шестирічного віку заохочують ходити на військові паради приурочені щорічному Дню Єрусалиму та приєднуватись до хезболлівського скаутського руху Магді, де вони проходять початкові релігійні уроки і нескладну воєнну підготовку в літніх таборах на півдні Лівану. Сформувавшись у такій атмосфері, повноцінно вступити до партії у 18-річному віці – традиційно необхідний вік для вступу в бій – часто є звичною річчю.

Процес набору нових бійців до Хезболли напружений і ретельний, часто триває місяцями і поєднує релігійну освіту з воєнною підготовкою, кожен боєць при цьому одразу проходить перевірку надійності.

Перший етап цього процесу – поглиблені релігійні та доктринальні уроки, що зветься *тахдірат*, тобто готовність, на яких майбутні бійці опановують ідеологічні основи Хезболли. Вони вивчають концепт велоят-е факіх, важливість великого й малого джигадів та як спрямовувати ворожість проти Ізраїля. А ще студенти навчаються культури мучеництва та її важливості в шийтській доктрині. Вони засвоюють, що глибше розуміння великого джигаду наближає муджагида, тобто священного борця, до Бога й позбавляє людського

страху смерті. Мучеництво розглядається в Хезболлі як абсолютне вираження самопожертви та свідчення віри в Бога.

Початкова воєнна підготовка зазвичай проводиться в таборах у долині Бека на сході Лівану. Вона включає виховання тренуваності й витривалості завдяки ходінню по горах з важкими рюкзаками і частому спанні на відкритому повітрі незважаючи на погодні умови. Хезбаллони навчаються орієнтуванню на місцевості за допомогою компасу, карт, систем GPS, а ще розвідки й спостереженню. Також вчать користуватися зброєю, в тому числі автоматичними гвинтівками, легкими кулеметами, ручними протитанковими гранатометами, а ще тактики невеликих груп у поєднанні з традиційною доктриною проти Армії оборони Ізраїля. В останньому десятилітті Хезболла почала проводити навчання веденню війни в умовах міста. В таборах у долині Бека для таких навчань є декілька невеликих споруд, які здебільшого складаються із двох паралельних рядів одноповерхових бетонітових будівель, що імітують ізраїльські вулиці. Ці навчання та принаймні одне пропагандистське відео 2014 вказують на те, що вони мають намір навчити бійців робити вилазки на територію Ізраїля у разі наступної війни.

Іще є принаймні одне місце для навчання веденню бойових дій у місті, що являє собою сукупність багатоповерхових будівель, розташованих навколо «мечеті» та «водогінної вежі». Це нагадує арабське село й може імітувати сирійський театр війни. Щойно завершаться основні тренування, бійці зможуть продовжити (а інколи їх до цього заохочують) навчання зі спеціалізованих навичок, як-от використання ракетної артилерії, снайпінг або протитанкові снаряди. Дальші тренування зазвичай проводяться в Ірані, зокрема 90-денний курс для бажаючих вступити до підрозділів спецназу Хезболли, а ще навчання техніки проведення десантних операцій та поводження з більш складними і великими системами озброєнь, як-от протитанкові снаряди, протиповітряна оборона, суббалістичні артилерійські ракети.

Роль та рушійні сили в Лівані

Головна мета Хезболли – зберегти військовий компонент організації, що зветься «пріоритет спротиву». Всі інші аспекти організації – програми соціально-економічного забезпечення, присутність у парламенті, участь у керівництві державою – призначені для підтримки й захисту «пріоритету спротиву». До 2005 збройний статус Хезболли був гарантований погодженням Сирії. Поки Хезболла зберігала невелику присутність в парламенті, вона не прагнула і її не запрошували приєднатись до якого-небудь уряду в Лівані, що був сформований після громадянської війни. Проте після виведення сирійських військ, що відбулося після вбивства в лютому 2005 колишнього прем'єр-міністра Рафіка Харірі, Хезболлі довелось узяти більш активну участь у внутрішній політиці задля гарантування своїх основних інтересів. Починаючи з 2005 доля хезболлівської зброї була глибинною причиною розколу між прозахідним і просаудівським Альянсом 14 березня та просирійським і проіранським Альянсом 8 березня.

Вирішальний момент настав у травні 2008, коли Хезболла розгорнула свої бойові сили в західній частині Бейрута у відповідь на рішення тодішнього уряду закрити хезболлівську приватну мережу телезв'язку. Бої тривали декілька днів і були завершені за посередництва Катару, що посприяв політичній угоді між ворогуючими партіями.

Урок цієї кризи полягає в тому, що Хезболла впевнено тримає баланс політичної та воєнної влади в країні й готова вдаватися до сили, коли є суттєва загроза. Ліванські збройні сили стояли поодаль, не ризикуючи ще більше дестабілізувати ситуацію намаганням зустріти потужне ополчення в повному озброєнні, тоді як хезболлони та їхні союзники зайняли західну частину Бейрута. І влада була змушена принизливо скасувати своє попереднє рішення, котре одразу ж викликало збройну реакцію Хезболли. Після 2008 внутрішньополітичний процес був обтяжений дальшими хвилями паралічу та безвиході. Противники Хезболли дійшли висновку, що мають небагато важелів впливу на партію, яка потенційно може погрожувати насиллям у разі, якщо її

інтереси будуть загрожені. Контроль Хезболли над Ліваном навряд чи суттєво зміниться в осяжному майбутньому, особливо за президента-союзника християнина Мішеля Ауна й за умови фактичного краху парадигми 14 березня – 8 березня, яка визначала політику після 2005.

Тим не менш, найбільшого розвитку Хезболла досягла останніми роками у військовій сфері. Після війни 2006 (між Хезболлою та Ізраїлем – прим. перекладача), Хезболла значно зросла в живій силі, озброєнні та спорядженні. Вона має армію чисельністю понад 20 000 добре навчених бійців, багато з яких загартовані боями в Сирії, а також десятки тисяч позаштатних резервістів.

Як повідомляють, організація має понад 100 000 ракет, у тому числі суббалістичні керовані ракети зі 1100-фунтовими (близько 500 кг – прим. перекладача) боєголовками, а ще передові системи ППО, протикорабельні ракети і парк безпілотників, деякі з яких можливо є бойовими. У Хезболли є великий підрозділ спецназу, підрозділ радіоелектронної розвідки та підрозділ морського десанту, потенційно оснащений плавучими засобами та напівзанурювальним судном. В Сирії організація використовує бронетанкову «бригаду», що складається з бронетранспортерів, танків і пересувних систем ППО для наземної підтримки.

Багато з тих уроків, які Хезболла винесла з Сирії, не будуть доречними в контексті майбутньої війни з Ізраїлем – хезболлони не будуть ні пересуватися полем на броньованих машинах назустріч Армії оборони Ізраїля, ні викликати авіаудари. Проте їхній бойовий досвід у багатьох географічних середовищах був корисним і вони навчилися краще стріляти, маневрувати, вести розвідку і користуватись розвіданими при плануванні більш складних операцій.

Уроки, які Хезболла винесла з Сирії, змушують Ізраїль почуватись ніяково. Згідно стратегічних оцінок за 2017 впливового ізраїльського Інституту вивчення національної безпеки, Хезболла завдяки сирійському досвіду і

придбаному за більш ніж 10 останніх років сучасному озброєнню стала «найвагомішою актуальною військовою загрозою для Ізраїля».

Нова роль та майбутнє в Сирії

Участь у війні в Сирії – найвизначніший воєнний чин Хезболли, навіть більш визначний, ніж її кампанія спротиву ізраїльським окупаційним військам на півдні Лівану в 1990х. В будь-який час у Сирії проходять службу в середньому близько 8 000 бійців і їхня кількість може змінюватися залежно від оперативних потреб. Організація відіграла ключову роль у збереженні влади Асада. Говорячи загалом, Хезболла найнята в якості передового загону при наступах, оскільки її бійці своєю чудовою підготовкою, злагодженістю й дисципліною виділяються з-поміж інших провладних сил у Сирії. Окрім прямої участі в боях, Хезболла разом з іншими підрозділами бере участь в обмежувальних операціях з підсилення їхньої основи та готує командирів, що умовно відповідають рівню сержантів, для командування іншими підрозділами ополченців, наприклад тими, що входять до складу Ліва Фатемійоун (добровольчий загін афганців) та Ліва Зайнабійоун (добровольчий загін пакистанців). Хезболла ще відіграє важливу роль у підвищенні бойового потенціалу інших, тренуючи нових інструкторів та звичайних новобранців. На керівному рівні офіцери Хезболли працюють пліч-о-пліч зі старшими офіцерами КСІРу та штабом сирійської армії над розробкою планів операцій.

Хезболла виправдовує своє втручання в сирійську війну з двох основних причин. По-перше, за словами Насралли, війна в Сирії була «політичним проєктом» США в інтересах Ізраїля. Сирія за правління Асада є «оплотом спротиву», тож її падіння послабить антиізраїльський фронт і означатиме програш палестинської справи.

«В той час, як наш тил загрожений або підтримка порушена, спротив не може залишатись бездіяльним» – заявив Насралла 25 травня 2013, уперше підтвердивши присутність Хезболли в Сирії.

Друга причина виправдання – загроза, яку становить постання сунітських екстремістських груп у Сирії, таких як ІДІЛ та Хей’а Тахрір аш-Шам (Організація визволення Леванту – прим. перекладача), стосовно яких Хезболла вживає термін «такфірі», що означає радикалів, котрі вважають віровідступниками всіх тих, хто не поділяє їхнього суворого тлумачення ісламу.

На середину 2017, коли війна в Сирії тривала вже сьомий рік, режим Асада, здавалось, узяв гору в конфлікті, внаслідок якого понад 400 000 загинули, а більшість країни лежала в руїнах. Перехоплення у повстанців контролю над східною частиною Халебу наприкінці 2016 й наступна домовленість про припинення вогню між режимом і повстанцями відновили мир у більшій частині заходу Сирії, що протягом війни частіше був головним воєнним театром. Тепер увага зосередилась на відвоюванні в ІДІЛу сходу Сирії та придушенні підтримуваного США ополчення. Станом на жовтень 2017 Хезболла відіграє головну роль у наступі з метою повернення регіону Дейр ез-Зор і долини річки Євфрат до міста Ель-Букемель на сирійсько-іракському кордоні. Зважаючи на ці плановані запеклі бої, малоімовірно, що Хезболла вийде з Сирії найближчим часом. Фактично, вона повинна й далі відігравати свою важливу роль в Сирії, навіть якщо конфлікт буде вирішений.

Іран і Хезболла мають стратегічний інтерес, аби зберегти присутність на Голанських висотах навпроти ізраїльського оборонного рубежу. В 2014 Хезболла почала працювати над оборонною інфраструктурою на півночі Голан, яка має мало значення в нинішньому конфлікті з антиасадівською опозицією, а більше у майбутніх можливих операціях проти Ізраїля. 18 січня 2015 команда агентів Хезболли разом з генералом КСІРу здійснювала об’їзд завершених споруд одразу на північ від Ель-Кунейтри, згідно джерел близьких до Хезболли, коли ізраїльський безпілотник завдав по них декілька ракетних ударів. Генерал КСІРу та шестеро хезбаллонів, у тому числі двоє високопоставлених, загинули.

Ізраїль знає про амбіції Ірану та Хезболли щодо Голанських висот і визначив їхню присутність там як «червону лінію». Це неодноразово було головною темою переговорів між Росією та Ізраїлем. Наразі іранці та хезбаллони, як зазначається, дотримуються умов 10-15 кілометрової буферної зони на Голанських висотах, але Росія відкинула вимоги Ізраїля розширити цю зону до 40 кілометрів. Проте надалі неясно, чи захоче або чи зможе Росія переконати або натиснути на Іран з метою відмови від амбіцій щодо Голан. Коли конфлікт у Сирії добігатиме кінця, Голанські висоти можуть стати новим театром протиборства Хезболли з Ізраїлем.

Другою потенційною роллю Хезболли в майбутній післявоєнній Сирії буде допомога в розбудові та навчанні сирійської армії та сил безпеки. Сирійська армія традиційно навчалася радянської воєнної доктрини з наголосом на швидких масованих танкових наступах. З огляду на те, що головним зовнішнім ворогом Сирії залишається Ізраїль, Дамаск потребує ресурсів для будівництва звичайної армії, яка б становила серйозну загрозу для Армії оборони Ізраїля. Крім того, коли вуличні протести наприкінці 2011 переросли в збройний конфлікт, сирійська армія виявилася невідповідною для вирішення проблем, які становили повстанські групи. Натомість у Сирії може з'явитися більш легка й мобільна армія, що перейме частину гібридної хезболлівської доктрини ведення війни з наголосом на використанні протитанкових снарядів, ППО та ракет земля-земля, а не танків і літаків. Таке перетворення потенційно може становити більший виклик для Армії оборони Ізраїля, ніж відновлення звичайних військових сил. Якою мірою Росія здатна чинити тиск на процес розбудови нового сирійського війська невідомо, хоча головним пріоритетом Москви можуть бути гарантії збереження договорів про продаж зброї та спорядження для нової армії. Якщо Сирія вирішить піти цим шляхом, тоді Хезболла залюбки допоможе навчати нову сирійську армію.

Роль в Іраці та Ємені

У той час як Сирія залишається для Хезболли найбільшим воєнним театром за межами звичного театру війни з Ізраїлем, організація також надсилає бійців для участі в двох інших конфліктах, що спричинили безлад у регіоні – в Іраці та в Ємені. Хезболла відправила біля 250 своїх спеціалістів до Іраку в червні 2014 у зв'язку з захопленням Мосула силами ІДІЛу та їх далішим просуванням до Багдада. Початкова команда складалась із досвідчених ветеранів і відповідала за консультування, тренування й координацію Хашд Шаабі – коаліції 130 000 дозволених владою та підтримуваних Іраном шіїтських ополченців. Хезболла продовжує зберігати обмежену присутність в Іраці – чисельність особового складу мабуть не перевищує 500, а бойова активність після 2014 суттєво не змінилася й зосереджена на кампанії боротьби з ІДІЛом.

В Ємені Хезболла здійснює приховане навчання та завдання з підтримки ополченців-хуситів, котрі борються проти воєнної коаліції, яку очолює Саудівська Аравія. В березні 2015 Саудівська Аравія розпочала операцію «Рішучий шторм», намагаючись повернути до влади поваленого президента Ємену Абдураббуха Мансура Геді та завдати поразки хуситам, які зайняли Санау за шість місяців до того.

Масштаб підтримки хуситів з боку Ірану (й відповідно Хезболли) є спірним, але втім існують свідчення про певне військове сприяння. Присутність Хезболли в Ємені публічно партійним керівництвом не підтверджена, проте зносини організації з Ансаралла (ополчення хуситів) є добре відомими й почалися задовго до нинішнього конфлікту. Офіційні особи Ансаралла живуть і працюють у південному передмісті Бейрута, де розташований головний офіс Хезболли. Згідно деяких джерел, близьких до Ансаралла й Хезболли, бійці Ансаралла проходять вишкіл у таборах Хезболли в долині Бека, а поранені єменці лікуються в хезболлівських шпиталях у Бейруті.

Ризик зіткнення з Ізраїлем

Нова адміністрація США Дональда Трампа виявила жорсткішу позицію стосовно Ірану та рішимість стримувати його вплив на Близькому Сході. 13 жовтня Трамп відмовився засвідчити дотримання Іраном Спільного всеосяжного плану дій і дав Конгресу 60-денний термін, аби вирішити: підтримати чи відмовитися від угоди 2015. За два тижні Конгрес проголосував за введення нових санкцій проти іранської програми балістичних ракет. 10 жовтня США збільшили викуп на 12 мільйонів доларів за двох високопоставлених командирів Хезболли (Очевидно, йдеться про Іман Кобейсі, заарештовану напередодні в Атланті, США, та Джозефа Асмара, заарештованого в Парижі, Франція. Їм висунули звинувачення у змові з метою відмивання наркотичних коштів, а Кобейсі – ще й у незаконній торгівлі зброєю. – прим. перекладача) й очікується, що Конгрес до кінця року ще більше обмежить можливості для фінансування Хезболли.

Жорстка позиція щодо Хезболли та Ірану й численні погрози з боку Ізраїля викликали в Лівані побоювання, що нова війна Хезболли з Ізраїлем може виявитись неминучою. В лютому, невдовзі після того, як Трамп вступив на посаду, Насралла вирішив нагадати позицію стримування своєї партії. Він попередив Ізраїль, що в наступній війні не буде жодних «червоних ліній» і пригрозив завдати ударів по ядерному реакторі в Дімоні й аміачному заводі в Хайфі у випадку, якщо Ізраїль атакує Ліван. 23 червня Насралла додатково попередив, що у війні з Ізраїлем можуть «взяти участь тисячі, навіть сотні тисяч, бійців з усього арабського та ісламського світу – з Іраку, Ємену, Ірану, Афганістану і Пакистану».

Список держав, згаданих у попередженні, не випадковий. Шіїтські добровольці з усіх п'яти держав воюють, або воювали, в Сирії під егідою КСІРу задля підтримки влади Асада.

Непереконливий результат війни 2006 тривалий час підживлював очікування «другого раунду». Проте, «рівновага страху» між Хезболлою та Ізраїлем все ще досить сильна. Обидві сторони усвідомлюють, що наступна війна сягне такого масштабу, який повністю затьмарить конфлікт 2006. Жахлива реальність допомогла забезпечити взаємне стримування. Обидві сторони твердять, що не прагнуть війни і фактор стримування досі вагомий, хоча й зберігається ризик прорахунку тієї чи іншої сторони. Ізраїль був більш самовпевненим останніми роками, коли здійснював ліквідації хезбаллонів і завдавав авіаударів по ймовірних складах зброї чи конвоях у Сирії. Коли ж Хезболла була вимушена відповісти на дії Ізраїля, то свій удар у відповідь завдавала таким чином, аби дати ляпаса Ізраїлю, але не так сильно, щоб порушити «рівновагу страху». Донедавна, ізраїльські авіаудари по озброєнню Хезболли в Сирії Дамаск або засуджував на словах, або ігнорував. Однак 16 березня, коли ізраїльський літак атакував збройний конвой Хезболли поблизу Пальміри в центрі Сирії, по ньому були випущені декілька протиповітряних ракет SA-5, коли той відлітав назад. Це було вперше, коли Сирія дала воєнну відповідь на авіаудар. Ізраїль пообіцяв, що й надалі атакуватиме ті озброєння, котрі «можуть змінити гру», в разі їх виявлення, в той час як у Сирії заявили, що атака 16 березня «змінити правила гри» і що Ізраїль «у дальшому подумає мільйон разів», перш ніж наносити нові авіаудари. У жовтні Сирія ще раз випустила ракету SA-5 по ізраїльському літаку, що летів над Ліваном. Ракета не влучила в літак, а у відповідь Ізраїль вдарив по ППО. Якщо вибухне нова війна, це радше буде не одностороння запланована й неспровокована атака однієї сторони проти іншої, а наслідок прорахунку, який спричинить неконтрольовану ескалацію до того, як та чи інша сторона зможе відступити.

Вплив на державну стабільність в Лівані, Сирії, Іраці та Ємені

За винятком Лівану, Хезболла більшою чи меншою мірою бере участь у конфліктах в Сирії, Іраці та Ємені, де стабільність практично відсутня.

Хезболла є лиш однією з багатьох сторін у цих конфліктах, тож її вплив на стабільність у кожній з цих країн незначний.

У Лівані збройний статус Хезболли ґрунтується на політичному розкладі минулих десятиліть. Рішимість партії зберегти свій збройний статус і такі ж рішучі зусилля її опонентів щодо роззброєння багаторазово викликали політичні диспути, які гальмували законодавчий процес, підривали економіку, ускладнювали міжрелігійні тертя й інколи провокували насилля. Ліван до того ж продовжує жити передчуттям руйнівної війни з Ізраїлем, частково через воєнну могутність Хезболли і загрозу, яку вона становить для єврейської держави. Проте Хезболла виявилась у цій боротьбі переможницею, стала свідком повного краху коаліції 14 березня в парламенті, забезпечила обрання президентом свого союзника Мішеля Ауна й змусила свого головного опонента Саада Харірі до компромісу, що передбачав його повернення на пост прем'єр-міністра. Що ж до внутрішньопартійної політики, то Хезболла постає перед незначною проблемою в коротко- або середньостроковій перспективі, що може змінити існуюче становище.

Вплив на регіональну безпеку

Численні конфлікти на Близькому Сході, в яких Іран має вплив, дали змогу Хезболлі вирости від порівняно обмеженого учасника арабо-ізраїльського конфлікту до регіонального суб'єкта. Її місії військового сприяння в Сирії, Іраці та Ємені показали, що Хезболла може бути корисною не лише прямою участю в боях – вона важлива тим, що здатна підвищувати бойовий потенціал груп, яких Іран підтримує або які йому союзні, в усьому регіоні на користь регіональних амбіцій Тегерана. Для Хезболли боротьба проти Ізраїля залишається першочерговою й лежить в основі тематики «спротиву». Проте конфронтація Ірану та Саудівської Аравії й відповідно їхніх союзників, яка лише загострилася за останнє десятиліття, створила для організації нову широку регіональну роль в забезпеченні планів Ірану здобути владу над усім Близьким Сходом.

Сприяння появі інших збройних недержавних формувань

Існування Хезболли саме по собі не спричинило появу інших радикальних груп: ані тих, які підтримують Хезболлу (палестинські фракції чи іракське шіїтське ополчення), ані ворожих (Аль-Каїда чи ІДІЛ). Але як потужна шіїтська організація, що глибоко залучена до ліванської політики, війни в Сирії, конфліктів у Ємені та Іраці, Хезболла вважається непримиренним ворогом радикальних сунітських ісламістських груп.

У Лівані місцеві сунітські ісламісти здійснили декілька серйозних спроб формування військових осередків чи підрозділів безпосередньо для стримування Хезболли. Навіть скороминущий рух шейха Ахмеда Асіра, пасіонарного салафітського клірика з Сайди, не становив реальної загрози для Хезболли. Рух Асіра був розбитий у дводенній битві з ліванськими вояками та місцевими підрозділами Хезболли поблизу його мечетьського комплексу в Абрі, східному передмісті Сайди, у червні 2013. Внаслідок бою загинули 18 солдатів та від 25 до 40 послідовників Асіра.

Ліванські суніти не вчиняють якихось дій стосовно Хезболли частково через її воєнну та політичну перевагу, що стримує, і частково через всеохоплюючу роботу ліванської розвідки та безпекових служб, що ефективно відстежують і арештовують радикальних сунітських елементів. До того ж, сунітська спільнота Лівану загалом пасивна й сповідує більше торговельну, а не войовничу традицію.

У чому Хезболла відіграла більш очевидну роль у появі збройних формувань в регіоні, так це у вишколенні підтримуваних Іраном ополчень в Сирії, Іраці та Ємені.

Роль в роздмухуванні шіїто-сунітських чвар і насильницького екстремізму

Історично релігійний розкол у Лівані пролягав між християнами та мусульманами, але в останньому десятилітті розкол змістився до

міжмусульманського поділу на сунітів і шиїтів, а християни лавірують між ними.

Вступ Хезболли у війну в Сирії лише загострив цей міжмусульманський конфлікт і налаштував проти партії не лише ліванських сунітів, а й сунітів з усього регіону. Це призвело до того, що сирійські бойові групи із початку 2013 завдали по долині Бека десятки ракетних ударів, а з липня 2013 до кінця червня 2014 запустили хвилю машин-самогубців начинених вибухівкою, внаслідок чого загинули близько 100 людей і поранено близько 900. Два вибухи, вчинені в листопаді 2015 терористами-смертниками в Бурдж-Бараджне, населеному шиїтами південному передмісті Бейрута, забрали життя 43 людей і поранили 239. Це була найкривавіша атака після завершення в 1990 Громадянської війни у Лівані.

Відповідальність за більшість атак, вчинених з використанням машин-самогубців, брали на себе сунітські екстремістські угруповання, як-от колишня пов'язана з Аль-Каїдою Джабгат Ан-Нусра та ліванські Бригади Абдалли Азама. У своїх заявах вони чітко зазначали, що то були відповіді на втручання Хезболли у війну в Сирії.

ЧАСТИНА 2: ПРОТИДІЯ ЦЬОМУ НАСИЛЬНИЦЬКОМУ МІЖНАРОДНОМУ РУХОВІ: РЕАГУВАННЯ І ПЛАНИ

Яким чином зовнішній вплив з боку Ірану на Хезболлу може бути послаблений або набути менш деструктивного характеру?

Не існує простих способів, як розірвати тісні ідеологічні, фінансові та майнові зв'язки між Хезболлою та Іраном. Хезболла є найбільшим досягненням Ірану в справі експорту Ісламської революції. Організація утвердила себе в якості надійного та дієвого партнера, що допомагає Тегерану впливати на Близький Схід. США можуть обирати з-поміж кількох реалістичних ліній поведінки в коротко- і середньостроковій перспективі, що призведуть до розриву без ризику дестабілізації цього партнерства й зміцнення американських інтересів та інтересів своїх союзників у регіоні.

Ці лінії передбачають докладання зусиль до повалення існуючої влади в Ірані. Однак це може занурити Близький Схід до ще більшого хаосу з малими шансами на його успішне подолання.

Вашингтон може відмовитись від Спільного всеосяжного плану дій і заново накласти жорсткі санкції, аби примусити Іран розірвати відносини з Хезболлою та кардинальним чином змінити свій вплив у регіоні.

Проте інші підписанти цього плану виявляли готовність і далі його дотримуватись, що зробить США самотніми у своїй антиіранській позиції з-поміж провідних світових держав. Ба більше, це може підштовхнути Іран до сильного удару у відповідь по американським інтересам у регіоні Перської затоки й не лише.

Що можна зробити для зменшення впливу чи протидії відозвам і електронним повідомленням Хезболли в Лівані та за його межами?

Рівень популярності Хезболли сьогодні залежить від її власних дій у Лівані чи будь-де й навряд чи будь-який зовнішній вплив на її відозви та електронні повідомлення матиме велике значення. В Лівані прості громадяни по-різному ставляться до Хезболли – ліванці поділяються на прихильників та противників і їхні погляди загалом стійкі.

Рішимість Хезболли й надалі відстоювати «пріоритет спротиву» відштовхнула значну частину ліванського населення після 2000, коли Ізраїль покинув південь Лівану. В арабському світі популярність Хезболли залишалась високою, особливо в період від 2006, війни з Ізраїлем, до 2013, коли стало відомим її збройне втручання в Сирії. Відтоді народна підтримка Хезболли в країнах Близького Сходу та Північної Африки суттєво знизилась і більшість сунітів цих країн зараз її різко засуджують. І навіть ще одна війна з Ізраїлем навряд чи це змінить.

Яких заходів можна вжити задля контролю над фінансовими надходженнями і ресурсами організації та за її доступом до зброї?

В грудні 2015 США прийняли Міжнародний акт запобігання фінансуванню Хезболли, об'єктом якого є фінансові інституції, створені спеціально для полегшення ведення операцій на великі суми від імені Хезболли чи будь-кого, хто афілійований з нею чи діє від її імені. Цей акт вимагає, аби ліванські банки заморожували рахунки осіб та організацій, котрих зазначить Служба контролю за іноземними активами Міністерства фінансів США. В разі невиконання цієї вимоги, на банк накладуть санкції та позбавлять доступу до фінансової системи США. Це стосується не лише ліванських банків, а й банків усього світу.

Хезболла відмовилась від використання банківської системи Лівану. Проте існують побоювання, що занадто агресивний примус ліванських банків

до виконання цього акту може навпаки спричинити популярність Хезболли, якщо будуть заморожені банківські рахунки її прихильників – людей, які можливо мають дуже віддалений стосунок до партії.

У червні 2016, невелика бомба вибухнула поруч із головним офісом BLOM банку, одного з провідних банків Лівану. Як зазначалось, цей банк був один із тих, котрі найбільш сумлінно дотримувалися згаданого акту. Ніхто не взяв на себе відповідальності, проте згідно розповсюдженої версії, то був посыл банківському сектору з боку Хезболли.

Станом на жовтень (2017 – прим. перекладача), у Конгресі обговорюють розширення Міжнародного акту запобігання фінансування Хезболли, аби ускладнити для партії можливість фінансування шляхом громадського збору грошей, і ймовірність того, що новий законопроект буде прийнятий до кінця року, доволі висока. І навіть обмірковується можливе визнання підконтрольних Хезболлі регіонів Лівану згідно статті 311 Патріотичного акту як зон «першочергової перевірки щодо відмивання грошей». Очевидно, йдеться про такі регіони як південне передмістя Бейрута, південь Лівану та долина Бека.

Проте слід вживати будь-яких жорстких фінансових заходів проти Хезболли таким чином, щоб не підірвати слабку ліванську економіку і банківський сектор, що є опорою фінансової стабільності Лівану. Хезболла глибоко проникла до ліванського політичного і бізнесового суспільства, що сильно ускладнює накладення санкцій, які б мали на меті ізоляцію асоціацій, компаній та осіб, які можуть вести справи з партією. Наприклад, лікарня Расул Аль-Азам на півдні Бейрута є хезболлівським закладом, що надає медичні послуги місцевій спільноті, часто за зниженими цінами. Проте ця лікарня, як і будь-яка інша в Лівані, співпрацює з нехезболлівськими установами, в тому числі з ліванським урядом за посередництва міністерств охорони здоров'я та соціальних справ. Хезболлівських служб соціального забезпечення дуже багато – це лікарні, школи, клініки, соціальні центри, заклади благодійності – й усі вони потенційно можуть бути загрожені посиленням згаданого акту чи окремим

законом, який впливатиме одночасно і на персонал, і на вигодонабувачів. Додатковий антихезболлівський фінансовий закон, якщо буде силоміць упроваджуватися в життя, може похитнути довіру до банківського сектору Лівану, спричинити стрімкий відтік капіталу з банків і зниження грошових переказів із-за кордону – що становлять понад 7 мільярдів доларів на рік – від ліванських емігрантів. Ба більше, іноземні банки-кореспонденти можуть визнати ліванський банківський сектор занадто уразливий і незахищений, аби виправдати ризик, пов'язаний зі збереженням фінансових відносин. У разі, якщо банки-кореспонденти вирішать уникнути ризику й припинити свої відносини з ліванськими банківськими інституціями, банківський сектор може виявитись відрізанним від міжнародних валютних ринків.

Гористий і пористий східний кордон Лівану традиційно був для Хезболли головним каналом отримання озброєнь із сусідньої Сирії контрабандними стежками. Теоретично, Збройні сили Лівану здатні фізично заблокувати контрабандні шляхи та вести стеження за всіма незаконними перетинами кордону. Проте насправді жодна ліванська влада не бажатиме повторення подій травня 2008. Можливо, Хезболла отримує зброю ще й морським шляхом. Тимчасові сили ООН в Лівані (миротворчі сили, розміщені згідно резолюції Радбезу ООН від 1978 – прим. перекладача), що здійснюють патрулювання південного кордону з Ізраїлем, із 2006 мають і морський компонент, завдання якого – допомагати ліванському флоту захищати ліванське узбережжя. Одним із обов'язків цих Морських сил є запобігання потраплянню до Лівану контрабандної зброї чи пов'язаних з нею матеріалів. Задля цього, із жовтня 2006, коли вперше були розгорнуті Морські сили Тимчасових сил ООН, і до червня 2017 миротворці провели переговори сигналами із понад 77 000 суден і понад 10 500 передали на митний огляд ліванському флоту. Дотепер не було виявлено жодної призначеної для Хезболли зброї.

Які є слабкі місця процесу вербування до Хезболли і як можна йому завадити?

Величезне збільшення живої сили Хезболли в останнє десятиліття та війна в Сирії призвели до появи двох класів новобранців. До першого, важливішого, класу належать традиційні новобранці, лояльні та вірні, котрі підтримують велоят-е факіх і пройшли серйозні програми ідеологічної та воєнної підготовки. Другий, менший, клас виник за останній рік чи два і складається з молодих шиїтів, чия відданість партійній ідеології початково є мінімальною, проте були залучені головним чином за грошову нагороду, а також за отримання вигоди від надання Хезболлою соціального забезпечення. Новобранці другого класу підбираються спеціально для війни в Сирії. За місяць вони проходять початкову підготовку в таборах у долині Бека, перш ніж будуть відправлені на передні краї в Сирії. Хоча вони мотивовані передусім грошима, проте також проходять інтенсивні релігійні уроки для того, аби могли з часом влитися до ідеологічного ядра Хезболли, і чимало з них таки вливаються.

Місячна зарплатня в розмірі 600 доларів не є малою в Лівані, тим паче для безробітної молоді. Багато молодих людей проживають в бідних регіонах країни, наприклад у центрі та на півночі долини Бека, де є мало можливостей працевлаштування. Одним зі способів зменшення принадності Хезболли є поліпшення економічної ситуації в тих регіонах, із яких проводиться набір нових бійців. У сільській місцевості Бека інвестиції в агропромисловий сектор можуть надати місцевим жителям засоби для існування та зменшити спокусу битись у лавах Хезболли.

За якого розвитку подій Хезболла може вийти з Сирії та не втручатися в Іраці та в Ємені?

Ліванські та арабські медіа спекулювали тим, що Хезболла ось-ось виведе своїх бійців із Сирії, протягом майже всього часу їхнього перебування там. Проте ніколи не було дійсних ознак того, що Хезболла повернеться до Лівану, перш ніж досягне перемоги чи зазнає поразки від антиасадівських повстанців.

Шейх Наїм Касем, заступник генерального секретаря Хезболли, заявив у кінці жовтня, що виведення бійців «залежить від політичного вирішення проблем у Сирії та від викорінення тероризму». Хоча хід війни змінюється на користь режиму Асада, та бої тривають і з урахуванням постійної нестачі живої сили в рядах сирійської армії, загартовані в боях бійці Хезболли все ще необхідні. Іран вклав мільярди доларів у підтримку влади Асада, тож навряд чи легковажитиме цим, дозволивши Хезболлі передчасно повернутись до Лівану. Як було згадано вище, ймовірно Хезболла відіграватиме роль і в післявоєнній Сирії, навіть якщо більшість експедиційних сил зрештою повернеться додому.

Поки бої тривають, Росія та Іран зацікавлені у взаємній співпраці, навіть якщо їхні інтереси можуть розійтись після закінчення війни. Росія потребує підтримуваних Іраном бійців на землі, позаяк президент Володимир Путін не бажає вводити в бій численні власні наземні сили. Іран теж потребує російської повітряної підтримки, що була такою вирішальною у поверненні конфлікту на користь Асада. Тому Росія має зараз небагато важелів впливу на Іран, навіть якщо Москва невдоволена тим, що Хезболла досі присутня в Сирії, і тим, до чого може призвести майбутня війна з Ізраїлем за Голанські висоти.

Присутність Хезболли в Іраці та Ємені є радше тактичною, ніж стратегічною. Як тільки ІДІЛ буде переможена в Іраці, Хезболла напевно поверне свої сили до Лівану, хоча, ймовірно, залишить трохи бійців для взаємодії та навчань. Так само, відмовиться коаліція, очолювана Саудівською Аравією, від наступу в Ємені чи успішно розіб'є хуситів – Хезболла мабуть вийде звідти.

За якого розвитку подій присутність Хезболли в регіоні розшириться?

Невдача в Сирії, Іраці чи Ємені або поява нових театрів конфлікту, в якому Іран має ключову ставку, може призвести до експансії Хезболли в регіоні. У малоімовірному випадку, якщо угруповання сирійських повстанців зуміють знищити здобутки Асада за останні 18 місяців і знову постане питання

про виживання режиму, можливо тоді Хезболла збільшить чисельність своїх бійців, задіяних у Сирії.

Регіональна роль Хезболли більше пов'язана з амбіціями Ірану, ніж із власними вузькопартійними інтересами. Тож, аби Хезболла не виходила за межі Лівану, головним чином слід зменшувати в регіоні число конфліктів, до яких залучений Іран. Послаблення конфлікту між Іраном та Саудівською Аравією з її партнерами в Перській затоці зменшить потребу для Ісламської Республіки вдаватись до військових послуг свого ліванського представника.

Яким буде майбутнє Хезболли в Лівані?

Найближче майбутнє Хезболли значною мірою визначатиметься розвитком подій у Сирії. Якщо наступного року режим Асада поверне достатній контроль над країною і воєнна загроза для нього зведеться до незначних безладів, дати раду яким зможуть власні сили, то Хезболла може повернути більшу частину своїх бійців до Лівану. Партійне керівництво заявить про перемогу й зауважить, що їхні жертви вберегли Ліван від можливого захоплення Дамаска сунітами-радикалами та від жахів потенційного вторгнення ІДІЛу. Завершення воєнних дій у Сирії може призвести до відновлення популярності Хезболли серед її базових прихильників, особливо якщо партійні кошти, які раніше витрачалися на війну, будуть спрямовані на привілеї та підвищення зарплат своїм виборцям. Успіх у Сирії дозволить Хезболлі перевести зусилля на ізраїльський фронт і, можливо, здійснити військове розгортання на Голанській висотах, що в дальшому може підвищити ризик нового зіткнення з єврейською державою, котра занепокоєна спільною перемогою Асада, Ірану та Хезболли в Сирії.

Якщо, з іншого боку, війна в Сирії затягнеться й сирійські провладні сили разом зі своїми союзниками не зможуть остаточно розгромити збройну опозицію, а на переговорах з урегулювання не буде ніякого прогресу, то це може негативно вплинути на популярність Хезболли серед своїх виборців-шиїтів. Доки Хезболла зберігає широку підтримку серед шиїтського населення

Лівану, доти війна в Сирії цю одностайність розколуюватиме. Дехто, зокрема й серед прихильників, уже втомився від війни. За останні два роки з'явилося безліч анекдотів про бійців, які відмовляються від додаткових термінів служби в Сирії або, інколи, й зовсім покидають партію. Хоча більшість прихильників приймають те обґрунтування щодо втручання в Сирію, яке навело партійне керівництво, виправдання беруться під сумнів щодня, коли повертаються брати, сини, чоловіки та батьки, вбиті на далеких полях битв у Сирії.

Хезболла видається неготовою впоратись із наростаючим занепокоєнням своїх прихильників, котрі починають злитися через всюдисущість партії та недбале ставлення до людей. І хоча перемоги в Сирії, як-от оволодіння східною частиною Халебу в грудні 2016, сприяли пробудженню слабких моральних сил, проте довготривала тенденція серед базових прихильників Хезболли полягає в дедалі більшій нетерплячості та в незадоволенні війною в Сирії.

Протягом перших років після виведення ізраїльських військ із півдня Лівану в 2000, коли противники збройного статусу Хезболли стали піднімати голос, однією з проштовхуваних ідей вирішення проблеми було введення Ісламського спротиву до складу Збройних сил Лівану, можливо в якості південних прикордонних сил, що поставило б зброю Хезболли під контроль держави. Ця ідея ніколи не виходила за межі публічних обговорень, позаяк Хезболла її відкинула та знайшла підтримку в Дамаску, який тоді контролював політичний процес у Лівані. Інтеграція Ісламського спротиву до Збройних сил означала б кінець Хезболли як військового з'єднання. Крім того, важко уявити як Ісламський спротив, котрий має власну воєнну доктрину, не кажучи вже про чіткий релігійно-ідеологічний світогляд, може діяти всередині секулярних Збройних сил, навіть в якості допоміжного з'єднання. Вихід Ізраїлю з зони Ферм Шиба на південно-східному кордоні Лівану з Голанськими висотами, а також із північного краю села Гаджар, певним чином зробив би непереконалим обґрунтування Хезболли щодо збереження її зброї задля звільнення окупованих ліванських територій, та цього було б замало. Хезболла вже давно визначилася щодо свого збройного статусу після виведення

ізраїльських сил із ліванської території. У червні 2006 Алі Аммар, член парламенту від Хезболли, заявив, що «спротив не обмежується Фермами Шиба й не завершиться після повернення ув'язнених з Ізраїля, а триватиме доти, доки для Ізраїля стане неможливим порушення суверенітету Лівану, навіть паперовим змієм».

Виклики прийдешнього

Двадцять років тому Хезболла була порівняно маленькою організацією, що мала незначний політичний вплив у Лівані та повністю присвячувала себе кампанії спротиву Ізраїлю на півдні країни. Партія загалом уникала участі в щоденній місцевій політиці, крім представництва в парламенті, та здобула широке визнання серед різних релігійних груп своєї воєнної доблесті, проявленої на півдні Лівану. Дальність її найбільших ракет становила всього лише 12 миль (не більше 20 км – прим. перекладача), а військове крило налічувало не більше 3 000 бійців, регулярних та позаштатних разом. Організація вмiла неухильно дотримуватись внутрішньої конспірації та мала похвали гідну репутацію за фінансову чесність.

Але сьогодні Хезболла зовсім інша. Вона переважає в Лівані політично та воєнно, має в своєму розпорядженні десятки тисяч навчених бійців, безліч сучасних озброєнь і технічного спорядження. Партія проникла до майже кожного аспекту політичної, адміністративної, військової та соціальної структур Лівану й фактично має право вето на будь-яке владне рішення чи призначення в усіх секторах.

Та попри таку значимість і вплив у Лівані, Хезболла стоїть перед рядом викликів, що загрожують її довгостроковій єдності й певним чином є зворотним боком її ж успіхів.

Протягом останніх кількох років у партії вкоренилась корупція, що контрастує з її ранньою репутацією фінансової порядності. Коли це явище почало з'являтися у 2008, партійне керівництво намагалось його викоренити. Проте Хезболла сьогодні чимось подібна до суцільної бюрократії і раз корупція

виникла, то її важко знищити. Корупція псує внутрішню мораль Хезболли, породжує почуття образи й зневаги до хезбаллонів та їхніх прихильників, а це підриває в партії міцний дух дисципліни й покори, що з'єднує її складові частини в діюче ціле.

Партія до того ж відчуває нестачу грошових надходжень. Очікувалося, що ядерна угода з Іраном 2015 і наступне скасування санкцій призведуть до підвищення низьких статків Хезболли. І хоч, здавалося, грошові вливання з Ірану початково зросли, відтоді або скоротились, або залишаються недостатніми, разом з іншими джерелами доходів Хезболли, для покриття поточних партійних витрат. На початку 2017 були ознаки того, що Хезболла зупинила виплату щомісячних зарплат новобранцям, які приєдналися спеціально для служби в Сирії. Натомість, згідно багатьох близьких до Хезболли джерел, вони тепер користаються лише вигодами соціального забезпечення, що надає організація, як-от знижки на медичну допомогу й навчання у школі. Зважаючи на те, що для більшості новобранців другого класу стимулом вступу до Хезболли була місячна платня, затримка доходів тільки підкреслює гостроту фінансових ускладнень. Крім того, організація започаткувала кампанію збору громадських внесків «Озброй муджагида» для озброєння, спорядження та навчання бійців Хезболли.

Перед Хезболлою ще й постає проблема утримання на своєму боці базових прихильників, особливо через втрати на війні в Сирії. Як згадувалося вище, якщо війна в Сирії затягнеться, Хезболлі може стати важко підтримувати моральний стан своїх виборців і може погіршитись її суспільне становище. Збереження підтримки шийтської спільноти Лівану є конче необхідним для існування Хезболли. Без народної підтримки вплив партії в Лівані нейтралізується. Не маючи впливу в Лівані, Хезболла не зможе діяти в якості найбільш надійного партнера Ірану, впливаючи в усьому регіоні.

Зважаючи на глибоке проникнення Хезболли до політичного, економічного та соціального середовищ Лівану, число реалістичних способів для зовнішніх сил послабити партію чи вмовити її відмовитися від воєнної ролі,

обмежившись суто внутрішньою політикою, не призвівши до побічних наслідків, здатних дестабілізувати Ліван, є мінімальним. Воєнна альтернатива лише спричинить масові руйнації в Лівані та Ізраїлі й не гарантуватиме переконливого розгрому Хезболли. Введення жорсткіших санкцій певно обмежить грошові надходження до Хезболли, проте може мати й небажані наслідки для і без того слабкої економіки Лівану та фінансової стабільності, що в дальшому може призвести до міжусобиці й політичних безладів.

Кінець кінцем, зміни можуть настати радше завдяки перегляду суспільної угоди між Хезболлою та її базовими прихильниками, ніж за ініціативою ззовні. Після виходу Ізраїля з півдня Лівану в 2000 Хезболла доклала чимало зусиль, аби примирити свій пріоритет спротиву з потребами та інтересами прихильників. Однак, рішмість Хезболли підтримувати ідею спротиву та роль провідника влади Ірану в усьому регіоні дедалі більше заважає виконувати іншу роль покровителя й захисника шіїтської спільноти Лівану. Ця суперечливість лише загострюється й неясно, чи зможе Хезболла поєднати ці дві ролі у довгостроковій перспективі.